

הדף היומי

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח" מסכת בבא בתרא - דף קסה קסו

עיונים על הדף

רוב בגזל, מיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע

כתב הרמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה, "אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות אמרו חכמים בשעה שצטוו ישראל על העריות בכו וקבלו מצוה זו בתרעומות וביכה שנאמר בוכה למשפחותיו על עסקי משפחות. ואמרו חכמים גזל ועריות נאפו של אדם מתאוה להן ומתחדתן ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וביאות אסורות. ועוד אמרו חכמים רוב בגזל מיעוט בעריות והכל באבק לשון הרע. לפיכך ראוי לו לאדם לכופף יצרו בדבר זה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובעדה נכונה כדי להנצל מהן. ויזהר מן הייחוד שהוא הגורם הגדול. גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם הזהרו בי מפני בתי, הזהרו בי מפני כלתי, כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתיבישו מדבר זה ויתרחקו מן הייחוד.

וכן ניהוג להתרחק מן השחוק ומן השכרות ומדברי עבבים שאלו גורמים גדולים והם מעלות של עריות. ולא ישוב בלא אשה שמנהג זה גורם לטירה יתירה גדולה. מכל זאת אמרו יפה עצמו ומחשבתו לדברי תורה ורחיב ביה בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשנה תמיד."

קרבן יולדת - ובזמננו

מביאה הגמ' שאם יש לאשה ספק 5 זיבות או 5 לידות יוצאת ידי חובה בקרבן אחד, וכתב הרשב"ם שבקושי אחד התירו לה להביא וכו'. אולם כאשר יש לה חוב בודאי, מביאה קרבן אחד ויכולה לקדש אולם חייבת להביא את השאר. נשים בזמננו, במור וקציעה (סי' מז בסופו) כתב, "כי אין שייכות לנשים בקרבנות, אלא מה שהוא לחובת עצמן כגון קינוי זבה ויולדת". אמנם הפרי מגדים (או"ח א בא"א יא) כתב שנשים הם בכלל כל הקרבנות, ובודאי בדברים ששייכים במירת הקרבנות.

הביאו בתורת היולדת (סוף פרק טו) ובפתחי מגדים (פרק כט סעיף מה) את לשון הסדר "תפלה יהיה - וכתב נהורא השלם", וילדת ביום הארבעים ואחד ללידת זכר, או ביום שמונים ואחד ללידת נקיבה, אם היא טהורה טוב שתקרא פרשת קרבנות לידה שהוא מתחילת פרשת תזריע עד "וטרה" ואח"כ תאמר "רבון העולמים יהי רצון מלפניך ד' א"י"א שתהא אמירה זו חשובה ומקובלת לפניך כאילו הקרבתי קרבן יולדת, ויהי רצון מלפניך ד' א"י"א שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".

ועי' שדנו בפתחא זוטא (סי' קצד) האם צריכה ג"כ לומר את כל הפרשה של קרבן עולה ויורד, שהרי דווקא בזמן בית המקדש יש נפק"מ אם מצא ידו וכו', ואולי באמירה אי"צ לומר. ועיי"ש.

עוד כתב בסדר כתר נהורא (דף טו עמוד 28) "וכן בכל פעם שטובלת האשה לנדתה למחרת תקרא פ' זיבה בסוף פרשת מצורע מן והאשה כי יזוב וגו' עד סופה, ואח"כ תאמר יהי רצון מלפניך וכו' אם אני מחוייבת בקרבן זיבה וכו'". וכך מוכח במור וקציעה הנ"ל. "צ"ע למעשה מאחר וברוב ספרי הפסק לא מצאונו הנהגה זו).

תקנתו של רשב"ג - התייקרו הדגים לשבת

מעשה והתייקרו מחירי קינוי החובה, והיו במחיר של "דיגרי זהב" ונשבע רשב"ג שלא ילך לישון עד שירד מחירם ל"דיגרי", ולימד שאף אשה החייבת בודאי 5 קרבנות יכולה להביא אחד ולהיפטר מהשאר, וירדו המחירים ועמדו על רבע דיגרי כסף. בשו"ת צמח צדק (סי' כח; הקדמון - היינו רבי מנחם מנדל קרוכמל, ולא השני היינו רבי מנחם מנדל שניאורסון) הביא, פעם אחת היו הערלים מוכרי דגים מייקרים השער, לפי שגדלו שהיהודים קונים לכבוד השבת ואין מניחים בשביל היוקר, ועשו הקהל הסכמה ששום אדם לא יקנה דגים שני חדשים. ושאלו התלמידים אותי אם רשאים לעשות כן כיון דכבוד שבת הוא ועוד דאיתא פרק ב' דביצה דף ט"ז כל פרנסתו של אדם קצובין לו מראש השנה. חוץ מהוצאת שבת וי"ט אם מוסף יוסיפו לו וכו'. וא"כ אין פסידא בזה אם קונים ביוקר לכבוד השבת הדק"ה פורע לו.

והביא בדברי התשובה את המעשה שביקרה הגמ' לפנינו ברשב"ג שעמד ונשבע שלא יישן עד שירד מחיר קינוי העופות, והביא מביאור רש"י בכריתות, שאמנם רשב"ג הקל על דברי תורה, אולם עת לעשות לד' הוא, שאלמלא לא ימצאו יחדלו מלהביא אפילו אחד ויאכלו קדשים בטומאת המזב.

הרי מובא שאפילו בדבר דאורייתא היקל משום היוקר כל שכן קניית דגים דיגרי אלא לכבוד שבת. ואמנם הביא הצמח צדק שאף עונג שבת וכבוד שבת דינם מהתורה, והאריך בדבר, אך נשקט שמהתורה מספיק בתוספת כל שהיא לכבוד שבת ואין צריך דגים בודוק.

לכך אם על ידי זה שקונים לכבוד שבת דגים מתייקר השער, שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיוזלו, וכשם שיש לחוש בקינוי חובה שלא יבאו אפילו קרבן אחד ויאכלו קדשים בטומאת הנוך, כך יש לחוש שעניים לא יאכלו לעולם דגים לכבוד השבת מחמת היוקר. שודאי מי שיש לו חמון מצוי להוציא יכול להרבות להוצאת שבת לכבוד והקב"ה פורע לו. אבל עניים שאין להם חמון מצוי כדי להוציא הרבה לכבוד השבת היאך יהיו יכולים לקנות כיון שאין להם. ותדע שהרי אמר רבי עקיבא עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ואם כן אם הדגים יתייקרו כל כך לא יוכלו העניים לעולם לכבד את

השבת בדגים. לכך שפיר דמי לעשות תיקון שלא יקנו דגים כלל לכמה שבתות כדי שיוזלו ויכולו אחר כך אפילו עניים לכבד את השבת בדגים והיינו עת לעשות לד' וגו'. כמו בקנים דרבן שמעון בן גמליאל. והוא כעין מה שאמרו "מוטב שיוחלל שבת אחד כדי שיקיים שבתות הרבה".

(למעשה במ"ב בסי' רמב, ב שאם העלו את המחיר טוב לעשות תקנה שוירודו את המחיר, ובאותה העת יענג בדברים אחרים. ואם עשו תקנה והוא רכש את הדגים קודם, מותר לו לאכלם. ונחלקו הבה"ט הא"ר והפרמ"ג בכמה עלה השער האם דווקא יותר משלשי או אף פחות מכך משום תקנת עניים.)

למדנו במשנה ששיטת רשב"ג שמנהג השטרות תלוי במנהג המקום, **ביאר רב אשי** שלא נחלק עם רבנן באופן שמנהג המקום לעשות שטר פשוט, ואמר לוספור שיעשה לו שטר פשוט ועשה לו מקושר. שיש כאן קפידה והגט פסול. וכן להפך אם מנהג המקום לעשות מקושר וכו'. **אלא נחלקו רבנן ורשב"ג** במקום שיש שעושים מקושר ויש שעושים פשוט, ואמר הבעל לוספור שיעשה שטר פשוט ועשה הוספור מקושר, **לרבנן** פסול שיהי לא נעשה שלחיות הבעל. **אך לדעת רשב"ג** לא היתה כוונתו דווקא על פשוט אלא ענין לו שאם יש טורח בדבר שיעשה לו פשוט.

אמר אביי, רשב"ג, רבי שמעון ור"א סברו ששליח שינה ועשה יותר ממה שאמרו לו אין קפידה בדבר, והמשלח רק הראה לו מקום. **רשב"ג** כמבואר תתה. **רבי שמעון** שאמר אם נתן לאשה מעות קידושין והטעה אותה לטובה, כלומר אמר לה דיגרי כסף ונמצא זהב, מקושר. **ורבי אלעזר שאמר**, אם מינתה אשה שליח לקבל גט, ואמרה לו התקבל לי גיטי במקום פלוני, וקיבל במקום אחר, **לרבנן** פסול. **לר"א** כשר שרק הראתה מקום, ואינו בדיוק.

למדנו במשנה שטר פשוט שיש בו עד אחד פסול, ומקושר שיש בו ב' עדים פסול. **מבאר הגמ' נחלקו רבנן ורשב"ג** במקום שיש כשר לפרות שיש בו ב' עדים. **והחידוש בשטר פשוט ביאר אביי** לאופן שטר אחד חתום, ועד אחד בע"פ שאין כאן תוקף של שטר. **לדעת אמיתר** באופן זה ניתן לגבות בשטר זה, היות ולמעשה יש ב' עדים על ההלואה. **ואמר אמיתר** לרב אשי שלא סבר כדברי אביי. **והחידוש המשנה לאמיתר**, שגט מקושר שיש בו ב' עדים ולא ג', פסול מדן תורה כפי ששטר פשוט שיש עליו עד אחד אין לו תוקף של שטר מדן תורה.

מביא אמיתר ראייה לדבריו שניתן לגבות בשטר שיש בו עד אחד בו בצירוף עד בע"פ, **שהרי חבריו של רבי ירמיה שלחו לו**, מה הדין בכה"ג **וביאר** שאין ספק לדעת ח"ק שאין צירוף של עדים בע"פ ובשטר אפילו שהם שניים, **אלא** לדעת רבי יהושע בן קרחה ששניים בשטר שניים בע"פ ששלחו לו שאלה אחרת, **מה דין** עד שהעיד בב"ד א, ועד אחר העיד בב"ד ב, האם יכולים להצטרף לדעת בע"פ. **אמר להם רבי ירמיה**, אינו כדאי להכריע בשאלה זו, **אלא** דעתי נוטה שלרבי יהושע בן קרחה מצטרפים. **אמר רב אשי לאמיתר**, אין להביא ראייה ששלחו שהרי למדנו ששלחו לו שאלה אחרת, **מה דין** עד שהעיד בב"ד א, ועד אחר העיד בב"ד ב, האם יכולים להצטרף לדעת ח"ק בודאי שאין מצטרפים שהרי לדעתם אין מצטרפים עדים באופן ש' העדים העידו באותו ב"ד וראו ביחד את העדות, רק לא העידו באותו זמן. **אלא לרבי נתן** שסבר שבב"ד אחד מצטרפים, מה יהיה הדין בב' בתי דינים. **אמר רבי ירמיה** שלדעתו שיעידו ששטר שיש בו נתן. **לדעת מר בר ר' אבהו**, שלחו לרבי ירמיה מה דין העדים שהעידו בב"ד א, ואח"כ העידו בב"ד ב, **האם יכולים דינים מהב"ד להצטרף**, לדעת רבי נתן שניתן לצרף עדים, בודאי שניתן לצרף דינים, האם לרבנן שלא מצרפים עדים, האם מצרפים דינים. **אמר להם רבי ירמיה** שדעתו נוטה שיצטרפו הדינים.

רבינא אמר ששלחו לרבי ירמיה מה דין ב"ד שישבו לקיים את השטר, ואחר קבלת העדות לפני חתימת הקיום מן אחד מן הדיינים, האם צריכים לכתוב "במושב בלש"ה וכו', **אמר להם רבי ירמיה** שלדעתו יכתבו שלשה דינים היינו ואחד אינו. **ועל זה** (מלשון הרשב"ם משמע שדוקא על שאלה זו, אולם רבינו גרשום להדיא שלל אחד כפי שיטתו במה שביאר מה שלחו לרבי ירמיה). החידוש את דברי רבינו לביית המדרש שלדעתו שיש להעידו ששטר שיש בו שתיים מטרות בשאלות).

שטר שכתוב בו, **מאה זו שהם עשרים סלעים**, לא יוכל המלווה לגבות יותר מעשרים סלעים למרות שמאה זו הם 20 סלעים. **אם וכתב בשטר** "מאה זו שהם שלושים סלעים" לא יוכל לגבות יותר ממאה זו. **אם כתב** "עשרים סלעים" ונמחק המושך, לא יוכל לגבות יותר מ20 זוזים. **אם כתב** "סלעי כסף שהם" ונמחק המושך, או שכתוב "דרכונות" ונמחק המושך, יוכל לגבות את המינימום שהם 2.

בתחילת השטר כתוב מאה, ובסיום השטר כתוב מאתיים, או להפך, תמיד הולכים אחר הסיום. **וכותבים** את העליון שאם נמחק את אחד מסימני השטר יוכלו ללמוד משורה עליונה. **וביאר הגמ' שולדמים** ללשון דווקא באופן שנמחק את אחד, אולם אם נמחקו ב' אותיות יש לחוש שהיה רוב השם שהיה ג' אותיות ואין ללמוד מהעליון (ע"פ מסקנת הגמ' קסו, ב).

אם נכתב "כסף", יגבה דיגרי כסף שזה המינימום, **וביאר ר"א** שמדובר בשטר שכתוב בו "אולי כסף" או "אולי כותבת כסף". **ולא חוששים** שהכונה לפרוטה, שאמר רב פפא שמדובר במקום שלא משתמשים בפרוטות כסף. **אם כתוב** "כסף דיגריים" או "דיגריים כסף", יגבה 2. **אם כתוב** "כסף דיגריים" גובה בשו"ב דיגרי זהב. **אם כתוב** "זהב" גובה דיגרי זהב. **וביאר ר"א** שמדובר בשטר שכתוב בו "אולי כסף" או "אולי כותבת כסף". **ולא חוששים** שהכונה לפרוטה, שאמר רב פפא שמדובר במקום שלא משתמשים בפרוטות כסף. **אם כתוב** "כסף דיגריים" או "דיגריים כסף", יגבה 2. **אם כתוב** "כסף דיגריים" גובה בשו"ב דיגרי זהב. **אמר רב אשי** אין לחוש שהתכוון לפרוטות שהיה מתמצם וכתב ב' 241 פרוטות (שהרי כל 192 פרוטות שוים לזוז), **אלא יש לזון** האם למטבעות היקרות ביותר או לפחותות, **אולם** כיון שידו של בעל השטר על החתונה לא יגבה כי אם זוזים ולא איסתר.